

Søren Ulrik Thomsen

Tánc a szavakon

Azt hihetnénk, hogy egy költő, aki huzamos időn keresztül foglalkozott szakmájával, olyan fokú tökéletességgel bír kézművesmesterségében, hogy bármikor kész verset írni. Például lemerülhetne a *Dán Nyelvi Értelmező Szótára* szócikkeinek fantasztikus tengerébe, kiválaszthatna egy maroknyit, és a formát alapul véve építhetné fel szövegét, vagy éppen fordítva, egy szerkesztő felkérésére adott témáról, azaz a tartalomból kiindulva írhatna verset. Egy ügyes kézműves így is könnyedén hozhat létre elfogadható verset, de az elfogadható még nem jó, hisz a művészetben a kézművesség mind a legtöbb és a legkevesebb.

Hadd éljek a következő képpel: mielőtt nekilátok egy új könyvnek, kicsomagolom régi sebészszerszámaimat, s látom, időközben berozsdásodtak, mivel az adott tartalommal kölcsönhatásban elkezdtek, és mást nem képesek megragadni, mert a tartalom és a forma esztétikai értelemben egymást hozza létre és alakítja. Ha az ember nem képes uralni az új tartalmat, kénytelen a korábbi eszközökhöz nyúlni, így ugyanazt a könyvet írja újra, mint legutóbb, s elszalasztja az újdonságot, amelyben a tartalom új ismereteket, eszközöket és fogásokat követel. Felőlem akár megfordítható a kép, és kimondhatjuk, hogy az új művészi technika lehetővé teszi az új tartalom megragadását; ám a művészi tehetség nem jelenti azt, hogy a művész azzal az előzetes tudással rendelkezik, melyet tetszés szerint bármilyen tartalommal kapcsolatban használhat, mert a dolgokat uralni vágyó tudását a tartalom szükségszerűsége határozza meg, mely abban a pillanatban, hogy megtalálta, betöltötte és felemésztette a hozzá tartozó formát – kiüresedik. Innen a tatóngó ürességérzet, amely a jól végzett munka utáni örömet követi. Ez nem jelenti, hogy a kézművestudás haszontalan. A képnél maradva azt mondhatnánk, hogy új szerszámok csak a korábbi alkotás során szerzett tudásból keletkezhetnek azáltal, hogy az ember behozta a régebbieket – melyeknek az újak is köszönhetik létezésüket, mert a régi eszközök kopottságuk következtében létrehozta egy új nemtudást, mely egyszerre szükségessé és lehetségessé teszi az új művet. Így eljutottunk ahhoz a paradoxonhoz, amely egy választóvonalat jelez a kézművesmunka és a művészetbeli kézművesség között, melyben a kézművestudás ugyanannyit veszít, amennyit nyer; és fordítva.

Év végi kedd este

Év végi kedd este,
siklik a gondolat
lámpafényként a családi házakon
s cseppek az ablakon végig,
és én, mint mindenki ebben a pillanatban,
őrülten fénylő konyhában állok
véres vágódeszkát öblíték,
elmész, görbülni kezd
a gerinced, az az egyenes, az ajtóm mellett
óriás, szédítő keverékként
egy végkimerült állat
s Isten kísértete között, beleveszve az ötletbe,
villanásnyira odaérinteni az éjjeli lepke
poros szárnyát az árvacsalán szárához.
Aztán megfordulsz, de részemről vége
a szerepjátszásnak
az elhagyástól való félelem volt az oka,
hisz újjal akarsz találkozni:
Mivel nem vagyok meglelhető megannyi változatban,
mint az, aki feltűnt, amikor először elhagytam
anyám testét,
és a lélek befogadta sajátomat,
mint teát a forró víz.

Ha elég minden napnak a maga baja

Ha elég minden napnak a maga baja,
az álmatlan virrasztás miatt
a vakságért csupán
a virradat ragyogó tükréből,
ha a könny, mit érted ejtettem, elég volt,
és az alkony valóban
szeretett, eltávozott lelkek fénye
sötétbe burkolózva a föld felett,
ha minden nap Kleopátra tűjeként tört fölfelé,
hogy a következő éjre megírt legyen
egy hajnalban haldokló nyelven
az utókornak megőrizve egy szulák körbefonta

tűben a süllyedő birodalom határán,
biztosan elég s én mint férfi,
aki bejárta a széles nagyvilágot
s több mondanivalója nincs,
leülök s az alapoktól kezdem;
de az élet egyszerűen egy
folyamatosan nekem ütköző valami
fagyott teroben tornyosul
senkinek s az összes forró vers neked,
ahol a cseppek hullámokká lesznek,
a hullámok tengerré, a tenger óceánná, minden –
mely izzásra és megfagyásra kárhoztatott
mégoly tántoríthatatlan mint ő maga, míg a naptár fordítja
csikorgó lapját és lefesti az utat
a gyermekszoba ringató báltermétől
a 18-as kórterem vaságyáig – dalol
az íráspirál szövevényében letépvé gátlást:
Ne várd a megváltást.

A vágyott a park sötétje felé futott

Azt hittem láttalak
a jégzöld fények alatt futni

ki az éjszakából
lehelettel
a hó
le
át
a te
testeden

ágak árja
arcodon keresztül
a kezek árva
keményen keményen
ölelik a hideg levegőt

a
vonat ablakából
vakon a hótól:

Azt hittem láttalak.

Szóke Zsolt fordításai

En dans på gloser 1995. s. 334. / *Tánc a szavakon* részlet 1995. Ny Carlsberg Glyptotek
En tirsdag aften sidst på året, Hvis hver dag har nok sin plage, De savnede løb mod parkens, mørke Det skabtes vaklen 1996. / *A teremtett habozása* verseskötet 1996. Borgen/Forlaget Vindrosen/Ny Carlsberg Glyptotek

Az 1956-ban született Søren Ulrik Thomsen munkássága az egyik legjelentősebb az újabb dán irodalomban, és ezt a nyolcvanas években alapozta meg *City Slang* című (1981) bemutatkozó verseskötetével. Előtte a Koppenhágai Egyetemen irodalomtudományt hallgatott, de a főállású költészetet többre értékelte mintsem befejezze tanulmányait.

Későbbi verseskötetei közé tartozik az *Áldozatok* (*Hjemfalden* – 1991), *A teremtett habozása* (*Det skabtes vaklen* – 1996.), *A legrosszabb és a legjobb* (*Det værste og det bedste* – 2002). Thomsen ezekkel a kötetekkel szakadt el a '80-as évek dán generációjától, s azóta is saját ismertetőjegyekkel, valamint teljesen egyedi nyelvvvel jelentkezik. Munkája elismeréséül több más díjjal egyetemben megkapta a dán Állami Művészeti Alaptól az élete végéig járó ösztöndíjat 1995-ben.

A felsorolt köteteken kívül két poétikát is kiadott (*Éget a fényem. Egy új költészet körvonala* (*Mit lys brænder. Omrids af en ny poetik* – 1985), *Tánc a szavakon* (*En dans på gloser* – 1996), ezekben kísérletet tesz a költészet lényegének behatárolására.

Írói munkásságát egyszerre jelzi az intellektualitás és a költői gyakorlat, s ez egyedülálló a dán irodalomban, mivel Thomsen sikerrel ötvözi a régít az újjal. Rimbaud-tól, Baudelaire-től és Sophus Claussentől eredő szimbolista inspirációt érezni művei háttérében, de ezzel együtt kiváló érzékkel használja a hagyományos elemeket és az új irodalmi áramlatokat alkotásaiban. Az egzisztencialista fogalmak, mint a halál, a magány, a teremtés és a megsemmisülés, hangsúlyos helyet kapnak verseiben, melyek piciny, individuális lírai gyöngyszemek, ugyanakkor a kor szellemére ható eddig nem látott nyelvi építmények.